

Hoe kunnen we ruimten voor kwetsbare groepen co-ontwerpen?

Co-designmethode

Co-design is een gezamenlijke ontwerpbenadering die kan worden toegepast op verschillende momenten bij **het ontwikkelen van een ruimteproject**, of het nu gaat om zorgcentra, opvangcentra, verblijfscentra of buitenruimten.

In het geval van een zorgcentrum kun je **professionals uit de gezondheids- en sociale sector** - van wie de vakgebieden mogelijk deel zullen uitmaken van de toekomstige ruimte - en begunstigden samenbrengen om **de huidige situatie te analyseren of om lessen te trekken uit de ervaring die is opgedaan** bij het opzetten van soortgelijke projecten.

In een latere fase zal co-design je ook helpen bij **het bepalen van de ideale samenstelling van je centrum, het in kaart brengen van de specifieke behoeften** van de gebruikers voor iedere ruimte (onthaal, wachtkamer, spreekkamer ...) en **de verkeersstromen van gebruikers** door het gebouw.

In een verder gevorderd stadium kun je het ontwerpproces verrijken door gezamenlijk **de gewenste sfeer en het benodigde meubilair** voor elke ruimte te onderzoeken, alsook de relatie van de gevel met de buitenwereld. Zo kun je de principes bepalen die moeten worden meegenomen in het ontwerp en het beheer van de ruimte. Als het centrum eenmaal open is, kun je **door middel van co-design** het beheer, de interne organisatie, de punten van spanning en het lokale draagvlak opnieuw onder de loop nemen.

Doelstellingen

- Collectief nadenken over **binneninrichtingsscenario's**.
- Samen met de gebruikers de **behoeften van iedere ruimte en de inrichting** ervan bepalen.
- Een beroep doen op de **kennis en ervaring van professionals en gebruikers**.
- Bestuderen hoe **de verkeersstromen van gebruikers** in een gebouw met verschillende professionals zullen verlopen.
- Gebruikmaken van de **ervaring** die is opgedaan bij het opzetten **van vergelijkbare voorzieningen**.
- Bepalen van **inrichtings- en beheerprincipes** die op de behoeften zijn afgestemd.

Duur workshops

Halve dag

Deelnemers

Gebruikers van de ruimte: Professionals uit de sector en/of begunstigden (max. 30)

Werving

Gerichte uitnodigingen

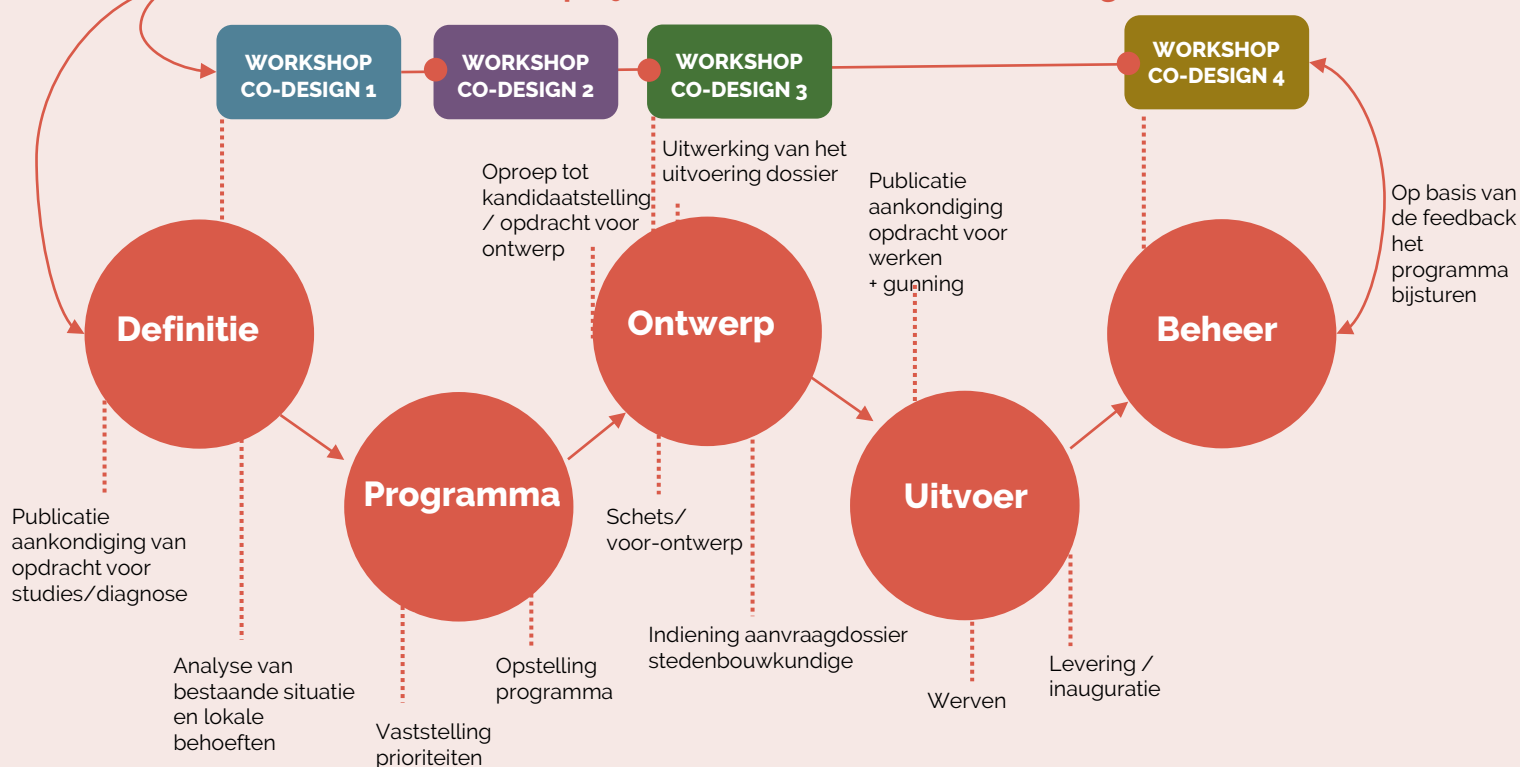

Benodigd materiaal

A3-papier, '+' en '-' vignetten, markers, Post-its, foto's van de kamers, de sfeer en het meubilair.

Fasen

In welke fasen van ons project kunnen we de denkoefening verruimen?

Bestaande situaties analyseren

1. Breng een groep professionals en/of begunstigden samen. Organiseer een bezoek aan je centrum of een bestaand centrum dat overeenkomsten vertoont met je project. Geef de deelnemers **een notitieboekje om met zijn tweeën in te vullen**. Dit notitieboekje is **opgebouwd rond vragen over de organisatie en indeling van de ruimte, de verkeersstromen en de sfeer van de ruimten**.
2. Verdeel de deelnemers na het bezoek in kleine groepjes (5-6 personen). Laat elk lid **zijn bevindingen en ideeën voorleggen** aan de andere groepsleden om zo een collectieve schets van het bezochte centrum te maken (op een A3-blad). Vraag ze om aan de hand van vignetten met '+' en '-' tekens aan te geven wat ze als positief (**goede praktijken** die behouden moeten blijven) en negatief (**geconstateerde knelpunten**) beschouwen. Laat ze de keuzes die ze hebben gemaakt en hun standpunten bespreken. **Vat de uitdagingen voor de sector** en de vastgestelde behoeften samen en definieer de mogelijke scenario's om hieraan tegemoet te komen.

De ideale ruimte in beeld brengen

1. Laat iedere deelnemer **een schets maken van zijn/haar ideale centrum** door foto's van de soorten ruimten (eventueel aan te vullen) op een A3-vel te aan te brengen. Vraag ze om de ruimten te beschrijven en te kwalificeren (gebruiksvriendelijk, discreet, gescheiden, stil ...) en om de looproutes voor de gebruikers en de wacht- en stopruimten te tekenen. Vraag hen **drie woorden te kiezen om de uiteindelijke ruimte te definiëren** en laat hun schets vervolgens in kleine groepjes aan de andere deelnemers zien.
2. Vraag iedere groep om **een gemeenschappelijk inrichtingsplan voor de ruimte te maken**, met dezelfde materialen en dezelfde werkwijze als bij stap 1. De groep kiest een gemeenschappelijk woord om hun plan te beschrijven en geeft positieve en negatieve aandachtspunten aan. Vraag de verschillende groepen om hun ideeën te bundelen en om de verschillende opgestelde plannen in kleine groepjes te bespreken, waarbij ze er '+' en '-' vignetten op plaatsen. Formuleer prioriteiten om het programma te verduidelijken.

Aan de sfeer werken

1. Verdeel de deelnemers in kleine groepjes. Iedere groep werkt aan drie ruimten. Vraag hen om aan de hand van een reeks foto's **sferen te selecteren en deze toe te wijzen aan de ruimten en de gevel**.
2. Laat de deelnemers gezamenlijk werken **aan de interne organisatie van de ruimten** en laat ze **een inventarisatie maken van het benodigde meubilair**. Ieder element in de ruimten of op de gevel wordt met behulp van gekleurde Post-its aangegeven.
3. Vraag de groepen om hun resultaten samen te voegen. Vraag iedere deelnemer om twee '+' en '-' vignetten in iedere ruimte te plaatsen om aan te geven wat men wel of niet interessant vindt bij de ontwerpen van de andere groepen. **Vat de aanbevelingen en ontwerpprincipes samen om door te geven aan de projectontwerpers**.

Beheer en gebruik herzien

1. Als het centrum eenmaal gebouwd is en de gebruiksfase is ingegaan, breng dan de professionals van het centrum en/of een groep gebruikers bij elkaar om de werkelijke impact van het ontwerp van de ruimte op de dagelijkse praktijk te beoordelen. Verdeel de deelnemers in kleine groepjes. Vraag ze om op een plattegrond van het centrum **de typische gebruikersroutes aan te geven, de werkplekken en de interacties daartussen te bepalen en plekken** van gezamenlijk gebruik en spanningsgebieden te identificeren.
2. Vraag ze om met behulp van de vignetten met '+' en '-' aan te geven wat volgens hen de positieve en negatieve aspecten zijn van de manier waarop het centrum op dit moment functioneert en om met suggesties te komen om **het beheer en de werking ervan te verbeteren**. Pas je programma op basis van de feedback aan.

Casus GWGC van Dokters van de Wereld

Project: bouw van een Geïntegreerd Welzijns- en Gezondheidscentrum (GWGC) met medische en psychosociale consultaties, sociale diensten en dienstverlening voor schuldbemiddeling, lessen in burgerschap en voeding voor kwetsbare groepen. Het centrum bevindt zich op de benedenverdieping van een gebouw met 35 geconventioneerde woningen (gebouwd door Citydev) en een buurthuis.

Financiering: EFRO

Projectdragers: Dokters van de Wereld en Solidarimmo

Timing: 2016-2020

Locatie: Anderlecht, Kuregem

Grootte: 1500 m²

Budget: 3 720 000€

Uitdagingen: de toegang tot gezondheidszorg en sociale bijstand verbeteren en vereenvoudigen door verschillende diensten te verenigen in een zorgcentrum van het "uniek loket" type.

Doelstellingen van de co-designworkshops:

- bepalen van de beste praktijken en verwachtingen van professionals en patiënten in verband met geïntegreerde diensten op één locatie
- co-ontwerpen van uitnodigende en gastvrije ruimten voor toekomstige gebruikers.

Soort samenwerking: analyse van de sociale context, co-design van het centrum met professionals uit de sector (die gezien worden als toekomstige gebruikers en patiëntenvertegenwoordigers) en onderzoekers van Metrolab.brussels.

Antaal deelnemers: 26 deelnemers onder wie verpleegkundigen, artsen, maatschappelijk werkers, patiëntenvertegenwoordigers, receptionist, medisch assistent, psychiaters, interculturele bemiddelaars, van wie sommigen gespecialiseerd zijn in druggebruik, geestelijke gezondheidsproblemen en kinderopvang.

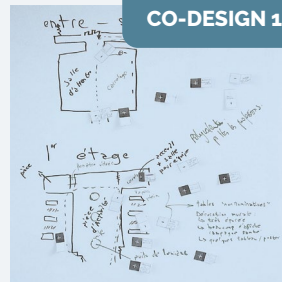
Fasen: drie opeenvolgende workshops die tussen 2016-2018 werden gehouden tijdens de ontwerpfase.

Methode: het maken van individuele en collectieve plannen en tekeningen hielp de deelnemers om hun activiteiten in de ruimte te kunnen tonen. Ze diene als basis voor debat en bieden de mogelijkheid om aan te geven hoe de organisatie van de ruimten de professionele samenwerking en de toegankelijkheid van de site voor het doelpubliek beïnvloedt.

Resultaten:

- De workshops hebben ertoe bijgedragen synergieën te creëren tussen de actoren in het veld, de realiteit die ze ervaren te bestuderen en spanningen weg te nemen.
- De deelnemers bepaalden de behoeften voor iedere ruimte, de indeling ervan en de verkeersstroom van de gebruikers van het centrum: de vorm van het gebouw en de organisatie ervan moeten de gebruikers een zekere mate van privacy bieden; in de wachtruimte moeten verschillende doelgroepen bij elkaar kunnen zitten; de gevel moet zichtbaar en herkenbaar zijn en tegelijkertijd in de stedelijke omgeving passen; de ingang moet laagdrempeligheid en veiligheid combineren; het onthaal moet fungeren als plek waar ontvangst, luisterbereidheid en beheer gecombineerd worden.
- De deelnemers brachten de benodigde voorzieningen en de gewenste sfeer in kaart.
- De resultaten werden opgenomen in het bestek dat naar CityDev (projectontwikkelaar) werd gestuurd voor de aanbesteding van de uit te voeren werkzaamheden

WORKSHOP CO-DESIGN 1

WORKSHOP CO-DESIGN 2

WORKSHOP CO-DESIGN 3

WORKSHOP CO-DESIGN 4

